

AZ IDEGEN VÁROS.

Regény.

SZEGÉNY öreget sajnálom, se aludni, se enni nem tud már. A mama meg egészen odavan, napról-napra kevesebb lesz, szinte látni, hogy hogy apad.

Három nap volt még karácsonyig, Áronnak akkor jutott eszébe, hogy mégis illenék elmenni Péterffyékhez, legalább jó ünnepet kívánni. De húzódozott — biztosan meghívják ők is — még egy napra elodázta, aztán mégis beállított másnap este.

Péterffy Tamás fent volt és vidáman voltak. Megsoványodott, megsápadt az öregember s szürkés haja, borostás szakála erősen megfehéredett.

— Isten hozott, öcsém. — Felállott s megölelte. — Rég nem látalak, mért kerülsz el? Vacsoráztál már? Ül le, majd harapsz velünk valamit.

Áron szabadkozott, mondta, amit szokott, hogy sok dolga van, így, amúgy, egyébként igazán nem kér, evett már.

— Hát mit szól apához? — Évi terítéket tett fel és mosolyogva nézte az öreg urat — egész atléta lett belőle.

Péterffy Tamás kihúzta magát.

— Ne csúfolódjatok, hékás. Leszek én még atléta, majd meglátjátok, a nyáron napfürdőzöm egy kicsit, aztán akkor megyek az Olympiádra.

— Bizony. Távvasaló lesz apából. Most ugyancsak trenirozhat karácsony előtt.

Jókedvű haraggal morgolódott egy kicsit az ember. Hogy kevéssel jobban volt, a nagybetegek hirtelen bizalmával lobbant fel benne az életkedv. Széleseket, nagyokat mozgott, élvezte az erejét, az egészségét, az életét. Élvezte, hogy mozoghat. Úgy nyúlt egy-egy pohár víz, egy villa után, szélesen, gyönyörködve a karja fordulásán, mintha hegyeket görgetne maga előtt.

— Egyél, fiam, ne sajnáld.

— De igazán vacsoráztam már.

— Ejnye, hát olyan kákabélű lettél, hallod-e? Vacsorázz mégegyszer. Különben is mi dolog, hogy előbb vacsorázol, úgy jössz ide? Valami mindig akad Péterffyéknél, ha nem is épen ananász. Na igen, hát fiú, karácsonyra nálunk vagy, remélem.

Ettől fázott. Péterffy Tamás nem nézett rá — a kenyérhéját ka-

parta a késével — hanem a lány szemét magán érezte. Nem nézett vissza.

— Igazán — mondta — igazán nagyon sajnálom, Tamás bácsi, de már eligérkeztem.

— Eh, mit, eligérkeztél! Hová a fittyfenébe? Az éhenkórász barátaidhoz? Majd megsznek nélküled.

— Nem, nem a fiúkhöz, dehogy. Egy izé . . . egy család, ahol tanítok, illetve tulajdonképpen nem tanítok náluk, csak a rokonaiknál, szóval . . . ismerősöknél, meg mi . . . ők szerezték a tanítványaimat.

— Ja, azok a Króhnék?

— Igen. Meghívtak. Hát, úgy-e, nem lehet visszautasítani . . .

— Na nem — s kicsit elkomorodott Péterffy Tamás — nem, persze, persze, hogy nem lehet. Kár, na, ezt igazán sajnálom, elbeszélgettünk volna, itt lesz egy jó komám, Szebeni Imre, te nem ismered, levéltáros volt Pozsonyban, jó gyerek, vén agglegény. Gondoltam, négyesben eltelik, na mindegy, már késő bánat. Hanem, hopp csak — villant az eszébe s felderült — Szilveszterre nálunk vagy, punctum.

Erre nem gondolt. Most jutott csak eszébe s egyúttal az is: biztosan Szilveszter is lesz Króhnéknál, hogyne.

— Nem jöhetek, Tamás bácsi — sietett — Szilveszterre is meghívtak.

Az öreg letette a kést s ránézett.

— Szilveszterre is?

— Hát igen. Hiába, úgy-e . . .

— De beléd szerettek — s megint felvette a kést.

Áron úgy érezte, hogy valamit enyhíteni kell.

— Nagy vendégség lesz, aztán egy kis muzsikát kell csináljak.

— Potyán, mi? Mert nem telik nekik!

Áron restelte, hogy Króhnékról hazudik, de folytatta.

— Hát nem tagadhatom meg ezektől az emberektől . . . mégis ők szereztek órákat.

— Jójó, egye meg őket a fene.

Alig várta, hogy kint legyen. Évával jóformán alig beszélt két szót akkor hajnalon, ahogy állt a Lánchídon s reagondolt, azután a csók után egész másnak képzelte, például a szemét kékebbnek. Hiszen nem is olyan kék. Egészen szimpla. S ha kék is? Hát kék.

Mikor Évi kiengedte az ajtón s kezét fogtak, azt mondta a leány:

— Jó mulatást, Áron.

Nem mondta gúnyosan, sem semmiféle éllel, de a fiú mégis azt érzett ki belőle s haragudott rá. Mit nyulka bele a mulatságába, mi köze hozzá? Úgy mulat, ahogy akar. És örült, hogy ezen is túlesett.

Igazán semmi oka nem volt rá, de valamit várt a karácsonyestétől, nem vallotta be magának, nem érezte nyíltan és ésszel megfoghatóan, de valahogy valami fordulatot, valami történést várt. Pénteken délelőtt még találkozott Bándy Bandival s Füle Antallal, azok meg-

bosszantották. A József-körúton jöttek ki ketten egy bazárból s amint meglátták, mély hódolattal kapták le előtte a kalapjukat.

— Szervusztok.

— Szervusz, szervusz.

— Hogy vagytok?

— Alázattal köszönjük — Bándy Bandi a szívére tette a kezét — egészségesek vagyunk. Hát uraságotat, ugyebár, nem lesz szerencsénk tisztelhetni holnap este?

— Nem tudok lemenni. Te, öregem, képzeld . . .

— Képzelem. Ne is mondd, természetes. Már állásodnál fogva se, elvégre . . .

— Hogy-hogy az állásomnál fogva? Mit beszélsz vadakat?

Bándy Bandi Füle Tónira nézett s az is elcsodálkozott, rettentő nagyképpel; úgy össze voltak tanulva ezek a fiúk, mint a jó vadászkutyák.

— Hát, úgy látszik, nem igaz — mondta Bandi.

Füle Tóni ravaszul hunyorított.

— Vagy tagadja.

— De mit? Mit beszéltek itt össze-vissza?

— Hát . . . — s kacsintott a másik — megmondjam neki?

— Mondd meg, mondd.

— Hátha megharagszik.

— Nem hiszem, nagyon jó ember.

Bándy Bandi a szája elé tette a tenyerét.

— Hát, kérlek — súgta — azt beszélük, hogy előimádkozó lettél a dohány-utcai zsinagógában. Már úgy örültünk, hogy révből vagy, igaz, Tóni?

— Persze. Jó állás. Feleki azt mondta, hogy nyugdíjas. Nem igaz?

— Hagyjatok már mindig ezekkel a marhaságokkal — komolyan tudott mérgelődni, ha Króhnékkal bosszantották — hová mentek?

— Haza. Ekkora fánk lesz, né — s a kezével mutatta Bándy Bandi — a földtől idáig, de az asztalra tesszük, hát nagyon szép lesz. Két pengő ötven volt. Vettünk rá egy csúcsot. A régít eltörte ez a bivaly — és kinyitotta a skatulyát, a selyempapírt elhúzta. Füle Tóni is odahajolt.

— Szép, mi? Én választottam.

Koncz Elek jött át hosszú lépésekkel a másik oldalról.

— Szervusz, Áron, szervusztok, megvettétek? Mutasd!

— Szép?

— Szép csehüveg. — S elkezdte fujni: — Kérlek, az egész karásonyesténkkal az utódállamokat tömjük. A fát ők szállítják: a románok, meg a csehek. Amit ráaggattunk, az meg tisztán cseh munka. Ezt a ringy-rongy vacakot mi nem tudjuk itthon megcsinálni. Áthajigáljuk a pénzt a határon, van elég. Hát te — s Áronhoz fordult — velünk leszel?

— Nem — s unta már folyton magyarázni — Króhnék meghívtak, hát muszáj odamenni, hiába, elvégre . . .

— Persze, hogy elvégre. Kiváncsi vagyok egyébként, mit nyögtél volna, ha most nem szólok közbe. Elvégre : ez nagyon szép szó. Merre mégy?

Elváltak.

— Szervusz . . . Jó ünnepeket . . . legalább vasárnap gyere fel . . .

— Hogyne, felnézek . . . Szervusz, szervusz.

Karácsony szombatján, ahogy megbeszélték, már kora délután ott volt Áron Króhnéknál. A hall lépcsőjén Ghyssza szaladt fel épen valami kis dobozzal a kezében, megvárta.

— Jöjjön, jöjjön, gyönyörű lesz, mondhatom. Jaj . . . várjon csak — s megállott — nem is tudom, megmutassam így? Vagy majd ha egészen kész lesz. Még nincs készen, de gyönyörű lesz igazán. Na, jöjjön, nézze meg.

Az ebédlőbe vitte, ahol Ernesztin néni személyes felügyelete mellett két szerelő — két szimpatikus borotvált úr — csendben és ügyes kezekkel dolgoztak a mennyezetig nyuló, hatalmas fenyőn. A vezeték már megvolt, az egyik létrán állott s a másik egy nagy bőrtáskából adogatta fel a villanygyertyákat. Ernesztin néni távolabb, a kályhánál állt, időnként felgyujtotta a villanyt és rendelkezett.

— Emide tegyen csak mégegyet . . . azt a felsőt . . . nem azt . . . a másikat . . . azt, azt . . . azt vegye le s tegye kicsit errébb. Jobbra . . . még . . . kicsit vissza . . . sok . . . most jó . . . na tovább.

Angyalfejek s a Megváltó születését ábrázoló karácsonyfadíszek és kisebb-nagyobb üveggömbök kerültek aztán sorra.

— Talán segítenék — mondta Áron — segíthetnék valamit.

Ernesztin néni meghajtotta a fejét.

— Ó, köszönöm, majd a személyzet elvégez mindent és magam ellenőrzöm. Szívességet tenne vele, ha visszavonulna. Foglalkoztasson talán, Ghyssza, a vendégünket.

Ghyssza elvitte Áront a szobájába s már az ajtónál nevetett.

— Nem akarja, hogy nézzük, hiú rá, hogy meg tudja csinálni, pedig én mégis bemegyek. Szeretek pepecselni a holmival, ne haragudjon. Ha kész lesz, majd szólok. Nézze, itt van olvasnivaló, van cigaretta, hiszen maga nem idegen — és belemosolygott a szemébe — igazán, úgy szeretem nézni a karácsonyfadíszítést. Mindjárt visszajövök.

Áron leült s kezébe vette a könyvet, valami füzetes regényt s letette. Körülsétált a szobában. A könyvszekrény előtt álldogált . . . egy kötetet kiemelt . . . Don Quichotte s leült vele az ablakhoz.

Belenézett . . . forgatta . . . régi karácsonyestékre gondolt . . . régen elmúlt sürgölődésekre, amik estek ilyenkor karácsony szombatján, délután tájon, mikor féllábbal már itt volt a Jézuska . . . Jóskával, meg Ilussal, a tanítógyerekkel lesték . . . az orrukat odanyomták az ablakhoz, úgy lesték. A baróti hegyek felől várták, mert arról kell neki alá-

ereszkedni, így tudja ezt minden gyerek, meg Mamuka is mondta, meg Péter is, aki hazajött már egy hete Udvarhelyről... Jaj, de fura lett ez a Péter, olyan vastag hangja van, mint a bivalynak... csak néha bicsaklik meg, jaj, annyit lehet nevetni rajta... pedig büszke, roppant büszke. És ő is azt mondja — felülről mondja s megmásíthatatlanul — hogy arról jó a Jézuska, a baróti hegyek felől, hát honnan máshonnan. Hanem tanító Jóska — mert az mindig olyan volt, akadémikus — azt mondja, hogy lehet az, hogy mindenüvé egyszerre csak úgy be tud jönni, ide is, meg őhozzájuk, meg Biró Marisékhoz, meg Szücs Jankóékhoz, meg Kacára, Parajdra, Sófálvára és mindenüvé, meg a városba is elhordja a holmiját, aztán mégis ott van időre mindenütt, jaj, hogy lehet az igazán? Sz' akkor több Jézuskának kell lenni, nem csak egynek, nincsen ez hamisság nélkül. Jó, azt mondja Péter, ne pofázzatok — mert ő ilyen — ne járjon a lepényesdők, a Jézuska jön és hozza a fát. Jójó — nem hagyja magát a tanító Jóska — de hát hogy bír egyszerre annyifelé szaladni, hogy lehet az mégis?... — valaki jön... két jó meleg tenyér, nagy, erős tenyér, megfogja a két kis koponyát — két, azóta már elmúlt tenyér — mi a hiba kis öregek? Hát — mondja tanító Jóska — Péter azt mondja, hogy egyszerre tud menni a Jézuska mindenüvé, hozzánk is, meg ide Joó bácsiékhoz is, meg Sófálvára, Parajdra is, meg a városba, hát az hogy lehet? — Az úgy lehet, — s kint a másik szobában titokzatos járás-keles történik, kis zörejek, suhogások, — az úgy lehet, hogy a Jézuska maga a szeretet, értitek-e? Így aztán százfelé szakadhat, ezerfelé, millió s millió részre s mindenütt, de a világon mindenütt, ahol szeretet van, ő mindenütt ott van. Itt is, nálatok is, Parajdon is, mindenütt, csak jók legyetek. — Hát ez már okos beszéd, persze, de nem a Péteré. Pedig sokat tud ez a Péter! Barackot tud adni, meg nyaklevest...

... S még egyszer, egy másik régi délutánon — de milyen gyönyörű idő volt, de szép volt... a hó úgy porzott a lovak lába alatt, mintha habfehér felhőt vertek volna... a csengőjük csilingelt... rettentő hideg volt, csak a szemük látszott ki a porontyoknak a nagykendőből, kis kendőből, lábzsákból — téglát is melegített bele a Mamuka s kétliteres üvegbe még forró vizet is. — Homoródra mentek akkor Dénes doktor bácsiékhoz, gyerektelen emberekhez, ott nagy lakás van, eljátszhatnak egész délután, ne látatlankodjanak itthon... Pétert velük küldték — úgy vigyázz rájuk, mint a szemed világára, te nagy kamasz. — Ágnes, mert akkor otthon segített, nagy volt... este, mikor jöttek haza... de olyan gyönyörű, tiszta idő volt, hogy vágni lehetett volna, mártani puliszkával, a vadat lehajtotta a hegyekből a rettentő hideg, a tapsifüles nyulak úgy rebbentek fel az útszélen, a szekér elől, mint a varjak s iramodtak tova a fehér lapályon. Messzebb egy róka húzott el, lompos farkát lengetve maga után, csuda gyönyörű volt s otthon, hogy a bundából kihámozta Mamuka — Jóskát, Ilust már letették tanító bácsiéknál — akkor kézenfogta, bevitte... hát azt a csudálatos, mennyei

gyönyörűt! . . . Ott állott a fa a szoba sarkában, szikrázott, ragyogott rajta minden, szebben, mint a rigócsőrű királyfi aranykastélyában, gyémántsobájában . . . s alatta a trombita, meg a kis pisztoly, de uramfia, a hintaló is! Gábor bá' faragta, istálló sarkában takargatta, ezermester Gábor bá' kantárt rakott rá, gyönyörű hímest, fanyerget, cifra pitykészet, sörényt, farkat kőből ügyesen s hintázó talpát kicifrázta krajcáros bicskával szépen, girland futott rajta végig, fürt, közte virágok s elpottyantva egy-egy margaréta, cifra kacsaringók bujtak keresztül s kasul egymáson, titkos gyökerek. Festő levéllel megpácolta ezermester Gábor bá', megadta a módját annak a lónak . . . régi, tüzes facsikónak . . . Hol lehet az, én Istenem, hol is lehet? . . .

Ghyssa nyitott be egy percre.

— Na, szépen mulat, mi? Don Quichotte, szereti? Én nagyon. Ne haragudjon, de muszáj ott lennem, már mindjárt kész. Majd küldök be uzsonnát. Jaj — s nagyot sóhajtott — kicsit szomorú estéje lesz minálunk. Mama egész délután ült és sírt. Bajok vannak. Az öreg Uhlender Fülöppel tárgyal, hétfőn megy Bécsbe. Szóval van baj elég. Na, csak olvasson, mindjárt küldök uzsonnát — s kiszaladt.

. . . az a facsikó . . . s akkor egyszer, először itt az idegen városban . . . — itt színházba küldik a gyerekeket karácsony szombatján délután, igen . . . a Bándy-fiúkkal mentek le a térre, a Rákóczi-térre, ott vették a fát . . . három araszosat, kicsi fácskát . . . de ügyes formája volt . . . kövér sváb ember árulta, bögre szén felett melengette a kezét s nagyon dicsérte a fát — szép fa, ritka szép színe van, tessék nézni s szétnyitotta, gyenge ágait mutogatta, forgatta, kedvet csinált hozzá — harmincezer korona a talpával együtt.

— Talpunk van tavalyról — mondta Bándy Géza — adja húszért.

— Jaj, kérem, húszért! Hova tetszik gondolni, húszért . . . hát nekem többre van, kérem, becsületszavamra. Vigyék huszonnyolcért a talp nélkül.

— Huszonkettő — mondta Bándy Bandi.

— Huszonnyolc és rendben van. Huszonhat, na, megmondtam az utolsó árat — s visszatette a kicsi fát a többi közé — huszonhat és nincs több alku.

— Huszonötért visszük — mondta Füle Tóni s körüljárta a fát roppant szakértelemmel, a többiek utána topogtak.

— Na, ne tessék már rágni azt az ezer koronát. Tessék mondani, mi az, ezer korona, mit adnak ezer koronáért? Semmit, a világon semmit. Az az én nyereségem, vagy még annyi se. Huszonhat ezer — s utána nyult, hogy átadja.

— Huszonöt.

— Nem lehet, fiatalúr, nem lehet. Ez nem akármilyen fa. Tessék itt . . . ez . . . — s megemelt egy kisebbet, sápadtat — ezt adom húszért, ez osztrák fenyő. Ez is jó, de ez — s megrázta az ágakat, hogy nem hull — ez erdélyi fenyő! Már nincs is több ebből, csak egészen nagyok.

Kicsit hallgattak. Nézték a fát. Az ott feküdt szépen, engedelmesen a lábuk előtt. Nézték.

— Tényleg erdélyi.

— Persze, hogy az. Onnan jön a legtöbb, erdélyi...

Nézték.

Bándy Bandi lekuporodott, kezét a két térdére támasztotta s vizsgálgatták... ha vajjon miről lehetne megismerni, hogy tényleg erdélyi volna... tán a fogásról, leveléről, szagáról, színéről... de a kis fa ott feküdt csendesen és nem árult el semmit.

— Hát adja ide — resteltek alkudni már s kiguberálta a pénzt Bándy Géza.

A sváb összekötözte a fenyő ágait.

Köszönöm szépen.

Mind vinni akarták. Géza fizetett, ő fogta meg a végénél óvatosan s tartotta maga előtt, mint egy bokrétát, úgy vonultak haza akkor délután... Estére felaggattak rá mindent. Három arany diót, négy ezüstöt, tobozt aranyost egyet, csúcsot a tetejébe, egy darab ezüstszalagot, két boríték aranycsillámot. Az roppant drága, de tavalyról is volt kevés, csak megfakult nagyon, azért elcsúszik az is az új között. Meg egy madaruk is volt tavalyról, kis sárga üvegmadár, fényes csőrű — csak a farka törött le —, kényes portéka az ilyen, de nem baj... s egy kékarany madzagot kötött rá Füle Tóni, egy sodrott selyem madzagot, amilyennel báli meghívók lapjait szokás összefűzni, onnan is szerelte le, valami régi meghívóról... Gyertyájuk pedig volt kilenc darab csiptetővel, meg egy fél és másik kettő — nem karácsonyi, csak amolyan — csiptető nélkül, azt is felügyeskedte Bándy Géza s így lett összesen tizenkettő. Böhmingernének nagyon tetszett, mákos tészttát adott s egy darab dióst, kóstolják meg.

— Na, milyen?

— Nagyon jó, nagyon finom, csak a két vége hibás — mondta Füle Tóni és sokáig nézte a maga adagját —, tudniillik borzasztó közel van egymáshoz, akárhonnán indulok, perc alatt a végén vagyok.

Liter boruk volt, csendes jókedvük s irtó hazavágyásuk ezen az estén.

Belelapozott a könyvbe Joó Áron s nézegette a betűket, ahogy sorakoznak egymásután.

Két éve Péterffyéknél mákosbobja volt, ezt nem ismerte, felvidéki étel, mákos, mézes kis gombóckák, az volt s otthonszag, hazai levegő. A fa — nem nagy — a sarokban állott a kis asztalon. Felvidéki fa, azt mondták, úgy vadászták a Dunaparton, mert erre mind csak amolyan erdélyi van — bocsánat — nem azért, de ez felvidéki, Sárosból való valószínűleg, épen Sárosból. Ő, Péterffy Tamás megismeri, mert ez szebb, zöldébb a levele, gyantásabb, nem hullik olyan hamar, persze, hogy nem. És Péterffy Tamás imát mondott vacsora előtt s a Miatyánkot — egyébként nem volt templombújó Péterffy Tamás — s olyan

szép volt, akkor még erősebb volt, sokkal erősebb, vállasabb, olyan szép volt, ahogy állott ott a fa előtt, kemény kicserzett arcával, megszelidülten . . . mint egy az első tanítványok közül . . .

— Miért nem gyújt világot? Vagy nem is olvas? — A villany hideg fénye végigömlött a szobán s Ghysza nevetve tette a vállára a kezét. — Ábrándozik? Rólam? — s ez olyan fonákul esett most — én vagyok a kis angyalka, aki a fát díszíti s Ernesztin néni a másik kis angyalka. Borzasztó egy angyalka. Most küldött el még holmiért, nem elég neki. Egy embert elszalajtott autón egész listával, hogy miket hozzon. Itt az uzsonna, na, egyék valamit. — A szobaleány letette a tálcát s kiment. — Egyék, én is jövök mindjárt. Apának telefonálok, nehogy ma is későn jöjjön.

. . . Később, de már éjfél után, dudorászott Péterffy Tamás bácsi. Régi bányásznotákat hajtott fel a szíve fenekéről s csendesen dudolta maga elé. Évi is vele, kedves kis hangja volt és Áron is zümmögött, ámbár nem tudta ezeket, csak úgy utánuk botladozott egy-egy suszterterccel.

— Apa hazavágyik — mondta Éva, megsimogatta a fejét az öregnek —, ilyenkor hazavágyik, mikor ezeket fújja.

Péterffy Tamás a két öklére fektette a fejét.

— Hát igen — mondta egyszerűen s halkán —, hazavágyom. — S ahogy megfogta a leány a kezét, ahogy a szemük megnedvesedett, látta Áron, amint ott ült szemben velük, hogy egyre gondolnak ketten — az anyára.

Ilyenek voltak.

Az Exelsiorban megint . . . hát ott egészen más volt, egészen más . . . este hat óraker rohantak le Lolóval s ott a sarkon a cukrászdában megvették a műfenyőt vattahavastól, gyertyástól, mindenestől. A Rubin Géza szobájában állították fel, a toálettasztal előtt s ahogy Kerekes Loló ott állott a fa előtt, szépen csillogott az, a hármastükör visszaverődő fényében, elkapta Lolót a családias érzés s díszíteni kezdte össze-vissza. Leszaggatott róla mindent, megint felaggatta, megint le s újra. Este kilenc óra felé lett készen vele, de akkorra aszpirinért kellett szalajtani, úgy elfáradt, rosszul lett tőle, ott vacsoráztak a szobában négyen, Derzsi Kálmánnal, később még jött valami színészféle egy nővel, azok likórt hoztak. Éjfélkor misére mentek, Loló akarta . . . álltak a templom kőkockás padlatán hátul s nehéz fővel, bárgyú, szeszes jámborsággal engedték át magukon a zsolozsmát, mely szállt a tömjének illatán által, a gyertyák fényében megcsillogó aranyozások között siklott tova, hömpölygött, zúgott ki a nyitott ajtókon — rongyos koldusok vetették a keresztet — meg még kijebb, míg elhalt az utcák havas messzeségében. Loló kis szeszélye volt az egész s el is mult, ahogy betették a lábukat a templomba . . . inkább Rubin Gézán mulattak, aki halálosan komoly volt és több ízben megpróbálta, hogy úgy tegyen, mintha együtt énekelne a gyülekezettel. Másnap reggel kidobták a fát — szomorú így kopa-

szon nappal — azt mondta Loló —, de egy kis ágat leszakított a festett fából s odaadta neki . . . ennek a karácsonynak az emlékére, de hol van az a karácsony, hol van a fa s minden egyéb . . .

Ghyssza jött.

— Még sem evett? Mi baja van magának? Jaj, olyan ideges vagyok. A papa még nem jött és a mama mindenáron telefonálni akar, az öreg meg a plafonig ugrik, ha sürgetik. Rettenetes, ha legalább ma jönne haza rendesen. De ez untatja magát, mi? A fa gyönyörű. Ernesztin néni büszke lehet rá, meg a szerelőire, egyébként nem sok öröm lesz benne. A mama már megevett szegény egy féltucat bromurált.

Ghyssza megint kiszaladt az anyjához, telefonáltak Króhn Náthánnak, de ő nem akart a telefonhoz menni, üzente, mindjárt jön s hagyják békében. Végre egynegyed tízkor megjött mérgeskedve és gorombán. Leszidta a feleségét, aztán mindjárt meg is bánta, odamondott Ernesztin néniinek, aki kijelentette, hogy áldását küldi és a szent estét szobájában fogja tölteni csendes ájtatoskodással. Végre mégis kijött és féltíz tájban együtt voltak a fa körül. A fa tényleg szép volt, dús és gazdag és olyan előkelő, hogy csak hűvös tisztelettel lehetett felnézni reá.

Króhn Náthán átölelte a feleségét és messze gondolt innen. Túl a fán, mindenén túl, bonyolult pénzügyi manipulációk útvesztőjében kalandozott és a gond szürke ráncokban ülte tele az arcát. Króhnénak kisírt volt a szeme és szípozott. Ernesztin néni családias mosollyal osztotta ki az ajándékokat, egy spanyol kendőt Króhnénak, bőrbekötött monogrammos noteszt Króhn Náthánnak, nyakláncot Ghysszának. Joó Áronnak egy kis arany ceruzát és egy doboz egyiptomit, ő maga imakönyvet kapott.

Króhn Náthán erőt vett magán.

— Jaj, de szépet hozott a Jézuska — mondta fahangon és megbogtatta a noteszt —, de szépet hozott!

Ernesztin néni aztán beparancsolta a személyzetet és kis, szemforgató beszéd kíséretében megajándékozta őket, a kézcsókok nagyokat cuppantak, aztán Ernesztin néni énekelni kezdett roppant vékony, csendestelen hangján úgy vezette maga után őket, mintha egy rossz madzagon fityegtek volna. Króhn Náthán rettentő hamisan és nagyhanggal fújta, még a kezét is összetette elől a hasán, de aztán Áronra pillantott s látva, hogy az nem cselekszi, ő is szétkapkodta a kezét. Króhné halkan dúdolta s most derült ki, hogy Ghysszának szép és iskolázott altja van, erős és meleg. Áron is belezümmögött s a cselédek kezükben keztyűvel, órával, parfómös üveggel, mivel, amit kaptak, bambán és szentelenül bámultak minden meghatottság nélkül s fújták ők is, de csak halkabban, az uraságuk mögött. Fonák és hamis volt ez az egész; egy rosszul sikerült paródia. Ámbár lehet — gondolta Áron —, ha nem ilyen volna a hangulat, talán kedvesebb volna. Mindezt Ghyssza maga is látta és érezte, restelte a fiú előtt és bánta, hogy ez most itt van és végignézi az egészet.

Kínos némaságban vacsoráztak. Minden elejtett szón, minden villázörrenésen érzett, hogy Króhn Náthán most az ügyeiről beszélne, kitálalna egyet-mást, megbeszelné a dolgokat, ha... ez az idegen gój nem ülne itt az asztalnál. Ghyssza nem beszélt. Nagy lipótvárosi karácsony estét ígért a fiúnak, amelyen majd nevetni lehet, de az a könnyed, éles hang, amellyel kimélet nélkül kicsúfolta máskor a családját, amellyel odaadta, kiszolgáltatta ennek a fiúnak az apró fonákságokat, mint finom csemegéket, hogy — nézd milyenek vagyunk, ne vessünk rajta — beléfagyott... Szégyelte!

Az éjfelet nem várta be Áron. Nem is igen tartóztatták.

Míg lefelé ment a lépcsőn, a hallban... hát mi is történt végeredményben? Semmi, megint semmi! Valami nagyot várt ettől az estétől, Ghysszától valami... valami olyan elintézésfelét, vagy mit... és nem történt semmi. Se íze, se szaga az egésznek. Lent a szobaleány, míg a kabátját odaadta, rámosolygott bizalmasan, egy utalással, mint akiknek közös élményük volt, ma este ott a fa alatt... s ez bosszantotta.

XXII.

Karácsony első napján délelőtt, hogy felment a fiúkhöz, vígan találta őket. Koncz Elek udvariasan karonfogta, odavitte a fához — ott állott a fa az összecukott vaságyon az ablak előtt — s egy bemutató mozdulattal mondta:

— Joó Áron... a fa.

Egyébként nem igen bosszantották. Csak később, mikor Áron elővette az ajándék egyiptomi cigarettát s kitette szabad prédának az asztalra, akkor csapott le rá Bándy Bandi.

— Ime — mondta páthosszal — a vérdíj! Eladta magát a nemzetközi zsidó nagytdőkének. Bűnjelként le is foglalom. Helyes?

— Helyes, nagyon helyes — és az egyiptomi pillanat alatt eltűnt a skatulyából.

Egyébként nem nagyon ízlett.

— Nem paraszt tődőnek való ez — mondotta Bándy Géza. — Ehhez trenirozni kell. A Hunniát már megszoktuk. Ja, igen Tóni, add ki a részét Áronnak.

Füle Tóni a szekrény aljából egy újságpapírt kapart elé, az újságpapírból egy másik papírt göngyölt ki s abból két szelet patkó került elé. Egy mákos, meg egy diós.

Áront egészen meghatotta a két szelet tészta, be jó gyerekek ezek a fiúk s zavartan utánanyúlt a patkónak.

— Beszélj már — nógatták a fiúk —, hogyan karácsonyoztál?

— Hát — s a másik szelet után nyúlt — elég jól telt, sok minden volt...

A délelőtt csak elmúlt valahogy, de a délután nehéz lett. A tegnapi estét súlyosan, mint egy nagy szürke követ, úgy érezte a mellén feküdni.

Ghysszával szeretett volna beszélni, mindegy akármit, mindegy már, csak ott ülni nála. Hiszen beállított ő máskor is, anélkül, hogy hívták volna, hiszen szabad bemenet volt. Volt idő, hogy majd mindennap elment hozzájuk vagy délután, vagy este és sokszor már úgy vették, mintha egy családtag érkezne haza. Most mégse mehetett. Valahogy, mintha beteg lenne a háznál vagy haláleset, szóval valami nagyon belső családi esemény, amikor kinézik még a jóbarátot is. Nem volt tisztában a Króhn Náthán dolgával. Sem a gazdagságukat nem tudta felmérni, sem azt, hogy mekkorát zuhanhatnak. Nem bírta elképzelni, hogy például ne legyen villájuk. Autóik, az ékszerek, bútorok sz' csak ez micsoda pénz, micsoda teméntelen pénz! Nem ismerte a pénz forgását, erejét. Hogyne, hát például az oklándi pap, az nagy gazda volt, százhatvan holdon dolgozott géppel, traktorral, ispánt tartott, írógépe volt, borzasztó sok árjegyzéket vitt neki a posta, azt elhordta a fia, Berci, a képeket kivágták a fiúk, felragasztották csirizzel kemény papírra, szóval nagy gazda volt a pap. Aztán volt úgy, hogy rossz esztendeje volt, akkor mondták, hogy na, kevesebbje van. Hát kevesebbje van, elbírja. Jó, hát mondjuk a Kémery grófok, az megint más. Kémery gróf az leszállott a négylovas hintóról. De nem máról-holnapra, mert annak már az apja kezdte nagyobbra verni a kártyát, mint ahogy kellett volna, aztán legyen-gült Kémery Domonkos száz kis holdra, azon árválkodott, de az meg volt azért. Hanem ezt a földnélküli nagy pénzboltot, ezt a papírügyet nem tudta felfogni, hogy, hogy is lehet. Hát kevesebbjük lesz, azért nem kell megijedni. Bosszantotta az ügy, érezte; az ő malmáról hajtódik el a víz, Ghysszát is már jobban érdeklik az apja papírjai, mint ő és alig várta, hogy beszélhessen vele.

Még egy nap eltelt. Harmadnap felment volna amúgyis, de Ghyssza telefonált utána, így még jobb volt.

— Jöjjön, Áron, hat órára itt legyen feltétlenül, beszélnem kell magával.

A leány egész más volt, mint három nappal ezelőtt. Vidám volt, nyugodt és fölényes.

— Kedves Joó, üljön le, itt a cigaretta, tessék és először is bocsánatot kérek magától az elrontott karácsonyestéért.

— Ugyan miért?

— Ne tetesse magát, nem tud maga hazudni még udvariasságból se. Magának ennél rosszabb karácsonyestéje még nem volt. Nézze — s kicsit elkomorodott — a miénk sem volt valami fényes. Hiszen azért romlott el a magáé is. Nem lett volna szabad meghívni magát. Tudja ez a . . . ez az ügy annyira ráfeküdt a családra, hiába . . . én elbizakodott voltam és azt hittem: na mit? — s felfújta az arcát, mint egy kis gyerek — azt hittem, hogy egyéniségem varázsával ellensúlyozni tudom majd a felhőket. Pfüh . . . — tévedtem — tudja, van egy ősrégi héber szó, egy szó, amely ott, ahol megjelenik, lehervaszt minden vidámságot és ráfekszik a legjobb kedélyekre is, egy roppant kellemetlen csengésű

szó, jaj, ki sem merem mondani — s körülnézett tréfás ijedtséggel — insolvencia — súgta — így hívják. Képzeld, mit jelent ez a szó egy lipótvárosi házban karácsony este. Látja, ennek a szónak az árnyéka feküdt az asztal fölött.

— És most már nem fekszik?

— Ahogy vesszük, tudja, fekszik is, meg nem is, mindenesetre kicsit feljebb lebbent, úgy hogy lehet lélekezni. Tudniillik újévig nincs baj. Újév után meg, de lehet, hogy már Szilveszterre, megjön az utolsó szalmaszál — Dolfi bácsi. Táviratozott. Hát ha valaki, ő segíthet. Nem mintha tudnám, hogy körülbelül hogy áll az ügy és hogy mit tehet Dolfi bácsi, de apa mondja. És az öreg egészen fel van vidulva. Erőre kapott. Hát így. Megint szerencséje lesz Dolfi bácsihoz. Úgy láttam, maguk nagyon jóban voltak. Ja, igen, Szilveszterkor maga hozzánk jön. Remélem, ki tudjuk radirozni a karácsonyestét, különben ne is beszéljünk róla.

— Köszönöm szépen. Kik lesznek?

— Kik? Körülbelül a multkori banda. A rendes társaság. Tudja, egy ilyen körforgásos társaságban, mint a mienk, olyan állandó már minden. Minden pénteken zsúr, csütörtökön vacsora Landaueréknél, szombaton rómi Pirkaueréknél . . . A Szilveszter-este is így be van osztva évekre. Ebben az évben nálunk van. Na igen, ha egy ilyen felhő közbejön, amiről beszéltem . . . pszt, nem akarom az ördögöt a falra festeni, insolvencia, akkor egy család kiesik a körforgásból és legtöbb esetben automaticæ beugrik egy másik, rendesen pont ugyanolyan, úgy hogy ha kicsit messzebről nézi az ember, azt hihetné, hogy semmi nem változott. Szóval Szilveszterkor nagyot murizunk. Mondja, ha nem telefonálok, akkor is eljött volna?

— Eljöttem volna, mert . . . kell, hogy beszéljek magával.

— Úgy? Hát beszéljen. Állok rendelkezésére.

Álla alá támasztotta a kezét s előrehajolt nagyon gunyoros, komoly figyelemmel. Egy-egy ilyen mozdulattal órákra el tudta hallgatni a fiút.

— Hát beszéljen.

De ő nem beszélt. A leány elnevette magát.

— Várjon csak. Itt most egy kroki bonyolódik le. Elmondom, jó? Hát hallgasson ide. Első rész : mit gondol maga? Maga ezt gondolja : Hát lehet így szerelemről beszélni? Mert arról lenne szó, ha jól tévedek. Azt a keserves mindenségét ennek a bolond leánynak, hogy szakadt volna rá a ház, mikor először be akartam ide tenni a lábamat. Hiszen ez tisztára bolond. De miért kell azért nekem is megbolondulnom? Ez az egyik rész. A másik : most én mondom el a maga mondókáját, figyeljen csak : Nézze, Ghyssza — s mélyítette a hangját érzelmesen — nézze, ez így nem mehet, mit akar maga tulajdonképen? Nem bírom tovább ! Én . . . én . . . szeretem magát, Ghyssza . . . Na, ne haragudjék Áronra, igazán ne haragudjék. És mit is akar végeredményben? Csókolózni akar? Ne. Hagyjuk. Állapodjunk meg abban, hogy én nagyon szívesen vagyok

magával, hiszen ha nem, akkor nem tartanám állandóan itt a szoknyám körül, nem igaz? Jaj, képzelje — s egész hirtelenül, ahogy szokott ilyenkor, gyorsan peregve és félbeszakíthatatlanul elkezdte mesélni — a papa, ahogy az első szél megindult, bement: férjhez kell menned! Ne csodálkozzon, ez így van. Ha jön az izé — s körülnézett — pszt... az insolvencia, akkor egy magunkfajta családnál ez az első: elsütni a leányt. Ki vele a házból. Paterolni. De, Istenemre, már komoly tanácskozások folytak. A mama, szegény, egy cédulára össze is írta az esetleges férjeket. Még Spieglert is számításba vette. Maga nyugodtan alhatik, nem volt köztük. Megnéztem a cédulát. Szerencséje van magának, hallja.

— Ghyssa...

— Tessék... nana... csak nem fogja most elmondani?

A fiú felállott.

— Hiába torkol le állandóan és hiába fölényeskedik és hiába... szóval én magát tényleg szeretem.

— Tudom.

A fiú elhatározta, hogy végigmondja, ha a mennyezet leszakad, akkor is. De kicsit szárazon mondta, dachból inkább, virtusból, igazolásképpen maga előtt, hogy: hát rajtam nem fog ki ez a fruska, én nem vagyok gyámoltalan.

— Szeretem magát és hiába bólogat, hiába mosolyog... és igenis, tudni akarom, hogy...

— Szeretem-e? Hogyne, én is szeretem, hiszen már megmondtam.

— Ghyssa! — rákiáltott — ne tréfáljon! Elismerem, hogy maga nagyon szellemes, de... de — valami gorombaság után nézett, tehetetlen dühében — de tartsa meg magának!

A leány nem sértődött meg. Nevetett.

— Ez jól sikerült kis vallomás volt, ha így megy, még meg is ver.

— Hát... de...

— Hát igazán — mondta Ghyssa — maga hiába próbálkozik most velem. Nincs itt levegő a szerelemhez egy csepp se. Ha én a maga első szavára félrehajtom a fejemet — így — a szememet egy kicsit lehunyom — így — nem egészen, csak így... egy kicsit, sóhajtok diszkréten, csak akkorácskát, mint egy veréb és édes mosollyal azt mondom: tessék, Áron... mondani akar valamit? — akkor magának nyert ügye van. Végigmondhatja elejétől végig. Tudna is, olyanokat tudna mondani, hogy a falak is elolvadnának, elhiszem, de ha nincs hangulat, hát nincs. Ja — tette utána — hangulattal nem kunszt. Hangulat nélkül tessék megmutatni. Én nem járulok hozzá a hangulathoz.

— Miért? — Áron egészen közel lépett hozzá. — Miért nem járul hozzá a hangulathoz? Miért gunyolódik vele, miért neveti szét, miért kergeti el? — s megfogta a két karját, úgy kényszerítette, hogy a szemébe nézzen — hát maga szabályozni tud mindent? Hát azt csinál, amit akar? Mondja! Azt?

— Na, engedjen el szépen.

— Feleljen! Mondja meg, mi a célja azzal, hogy ideenged a közelebe s mikor itt vagyok, belémrüg. Mit akar azzal, hogy: nem járulok hozzá a hangulathoz, mit akar?

A leány közelebb simult, a szeme, ahogy merőn nézett a fiú szemébe, elhomályosodott s Áron érezte, hogy megremeg, mint mikor a sírás ki akar szaladni — s abban a percben kisiklott a keze alól, az asztalhoz szaladt, csöngetett.

— Uzsonnázni fogunk — mondta rekedten — s az asztalon tett-vett.

Áron utánalépett s feléje nyúlt.

— Ghyssza — s úgy érezte, hogy most ez az a pillanat, amikor nem lehet, nem szabad hagyni — hallgasson ide, édes...

De a leány már felegyenesedett.

— Slussz — mondta — beszüntetem az egész ügyet.

A szobaleány jött.

— Uzsonnát kérünk. Hanem — fordult aztán Áronhoz — egy dolog szép volt magától. Igen kellemesen lepett meg, hogy nem említette azt a délutánt... tudja. Meg ott a Naphegy-utcában is... de ez mégis kényesebb... ez a délután. Hiszen azért — s könnyes volt már — hiszen azért, ami a Naphegy-utcában történt, azért nem egészen vagyok felelős. Még a bíróság is figyelembe veszi a részegséget. Igaz? Hát azt mondhatom, hogy részeg voltam. Hanem, mondom, az szép, hogy nem hivatkozott rá. Maga most a szokott formák szerint kiálthatta volna, szívére tett kézzel: ah, elfeledéd ama boldog perceket, amikor itt pihegtél e kebelen, mely csak érted él? Elfeledéd, mikor szíveink egymáson dobogták az édes szerelem örök dalát? Meglehetősen ismerem az idevonatkozó szakirodalmat és ilyenkor, ha a hűtlen démon nem akar felmelegedni — mint esetemben is — akkor mindig ez szokott következni. Ez már olyan rendes dolog, mint az üzleti levelezésben az, hogy hivatkozással folyó hó ennyi és ennyiediki levelére, tisztelettel van szerencsénk satöbbi, hogy lássa a fél, hogy nem csak úgy mirnixdirnix történik az eset. — A szobaleány jött a tálcával. — Tegye csak le. Hagyja. — A leány kiment. — Hát igen, kedves Joó Áron, jöjjön és táplálja magát. Hopp! — s a homlokára csapott — hopp! ejnye, ejnye, hiszen lehet, hogy maga most akar rátérni a dologra, igaz? Nyugtasson meg, hogy nem akart. Ugy-e, nem akart? Maradjon meg az illúzióm. Ó, bár hagytam volna még egy kicsit beszélni.

— Maga beszél illúzióról?

— Én beszélek illúzióról! Mit szól hozzá? Na, hagyjuk. Jöjjön uzsonnázni.

Áron nem mozdult. Még nem volt benne elintézve az egész, még nem nyugodott bele, hogy nincs folytatás, hogy elhallgattatták. Ghyssza odament hozzá, megfogta a karját. Most ő fogta meg, az imént menekült. De a fiúnak már nem volt ereje utána nyúlni, már nem mondhatta

tovább. Odavonhatta az asztalhoz, a markába nyomott egy vajaskiflit, mint egy gyereknek — s érezték ezt is mindketten — Áron sértődve és morcoskodva, a leány szívesen, de azért a humoros oldaláról — érezte, hogy : ennek vége.

— Egyen szépen. S nyugodjon bele, hogy nem beszélünk szerelemről, egyelőre. Egyelőre, na. Hiszen annyi minden egyéb van. Például eperdzsem. Az is jó.

Szilveszterig még kétszer találkoztak, egyszer náluk, egyszer meg a Pirkauer Tibi óráján. A leány vidám volt és úgy beszélt neki anyagi ügyeiről, mint egy családtagnak. És Dolfi bácsi nem lesz itt Szilveszterre, de január másodikán itt lesz és a papa nagyon bízik benne, hogy rendbe tud szedni mindent. Csak addig ki ne pattanjon semmi.

Szilveszter estéjén egy nagy sárga autóval egy időben érkezett Joó Áron a Króhn-villa elé. Az autóból Kaub Ignác és Kohányi Gerzson szállottak ki. A Naphegy-utcai mulatság óta nem látta őket.

A hallban, a lépcső alján Króhn és Króhnne fogadták a vendéget. Króhn az utóbbi időben nemcsak hogy igénytelenebb és szürkébb lett, mint volt, de mintha testi arányaiban is kisebbedett volna, mióta csúszni érezte maga alól a pénzt, amelyen állott. Most hangos volt ismét és derülten jókedvű. Fialatos bókokat mondott az érkező hölgyeknek és kordialis parolákat rázott az urakkal. A szemében, amellyel a személyzetet dirigálta, bizalom fénylett és Áront is pártfogói mozdulatokkal veregette vállon. Króhnne is magához tért s az elmúlt napok folytonos sírásainak nyoma eltűnt az arcáról.

A hallban s a lépcsőn le-fel járva az ebédlőig sokan voltak ismeretlenek is, akikkel Áron még nem találkozott. Ezek azonban egymást, úgy látszik, mind ismerték. Az ebédlő felől Ghyssza kanyarodott most le a vörös selyemben, nagyon szép volt, a nyakában kétsoros gyönggyel, inkább fiatalasszonynak látszott valahogy, nagyon fiatal, nagyon boldog mosolygós asszonynak. Áron egészen felvidult, amint meglátta s úgy érezte, hogy az arcán meglátszik ez az öröm. Eléje indult, de Kohányi Gerzson — akinek snejdig kezeit csókolom szép asszony, szervusz Ármin bátyám-jai túlharsogták a zümmögő zsvajt — megelőzte.

— Engedje meg a ház szép kisasszonya — s összevágta a bokáját — hogy hódolatom jeléül megcsókoljam gyönyörű kacsóját — így mondta s hangosat és hosszút cuppantott, jóízűet.

Áron megállott, nem akart Kohányival együtt találkozni vele. Ghyssza pár szóval útratette Kohányit s eléje ment a fiúnak.

— Isten hozta, Áron — s nyujtotta a kezét, csepp kacér mosollyal — a balt — ezt annyian csókolják, látja — s meglógázta a jobbot — de ezt csak maga. Mit szól a papához? Húsz évet fiatalodott. Igaz, hogy az utolsó két hétben legalább annyival öregebb lett. De csitt, itt a falnak is füle van most. Nézzen körül, annyi, mintha a tőzsdén kiabálnék. A mama is úgy feléledt, szegény, úgy ragyog, igazán örvendek — s már feltűnő volt, hogy hogy összesimultak, páran nézték — ma talán kár-

pótlást kap a karácsonyestéért — súgta — s én is! Ja igen, a vacsoránál mellettem fog ülni és jól fog mulatni, tudja? Mi ketten jól fogunk mulatni! Nagyszerű! Mindenkit ki fogunk nevetni. És most szaladok, házikisszony vagyok. Mindjárt visszajövök — s Áron utánanézett, amint lefutott a lépcsőn, frissen és jókedvűen.

Fent a folyosón Salgó Bella akadt bele. A kövér leány a korlátnak dülve figyelte az eseményeket. Áronnal szélesen kezét rázott.

— Tudja mennyit fogytam?

— Mennyit?

— Saccolja meg.

Áron kicsit visszalépett, végigmérte, felülről lefelé és vissza. Úgy találta, hogy hízott.

— Négy és fél kilót.

— Nem. Három kiló kilencvenet. De négy hét alatt még leadok annyit, hogy négy ötven legyen. Ez a mensendick kitünő. És erősít. Fogja csak meg a békámat — behajlította rettentő karját, mely úgy ömlött elő az ujjatlan estélyi ruha vállából, mint a túlkelt tészta a kosárból. — Na?

— Nagyszerű.

— Meghiszem, hogy nagyszerű. Mondja — minden átmenet nélkül mondta a maga sajtáságos vallató hangján —, mondja csak, maga szerelmes a Ghysszába?

— Dehogyan vagyok.

A kövér leány vállat vont.

— Felőlem lehet is. De nem gójnak való. Feleségnek. Egyébként tönkre fognak menni.

Áron megjedte és kiszaladt a száján:

— Honnan tudja?

— Tudom. Kiszámítottam. De mindentől függetlenül mondom, nem magának való.

Áront érdekelte a dolog.

— S miből következteti, hogy feleségül akarom venni?

— Tudom. Látom, hogy foglalkozik velem, nem vagyok vak. Sőt.

— Na de...

— Mit, na de — elbiggyesztette kicsit húsos ajakát, magáról messzire búzlik, hogy komoly szándékú fiatalember. Maga egy olyan. De nem itt. Vidéken. Vidéken fiam, vidéken. Vidéki mamák öröme. Miért vörösíti magát? Azért nem kell vörösíteni. Maga egy komoly fiú, kár, hogy nincs semmije és pont itt kereskedik.

— De honnan veszi ezeket?

— Az ujjamból szopom. — Rettentő nyugodtan beszélt Salgó Bella és oktatta, mint mindig. — Nézze, a zsidóleány nem jó feleség általában. A zsidó férj jó férj és a keresztény leány jó feleség. A zsidó férj dolgos, szorgalmas, nem kártyázik, legfeljebb kicsibe és főként nem iszik. A zsidó asszony viszont puccos és hideg vízbe lehetőleg nem

mártja a kezét. Ghyssa nem fog tyúkot ültetni magának soha. Egyébként, hogy a tyúkot miért ültetik, mikor az egy állat, azt nem tudom — ezen percig elgondolkozott s Áron belekapott, hogy megmagyarázza.

— Azt azért hívják úgy, mert a tojásokra rá...

— Jó, jó, ezt majd megnézem a lexikonban. Szóval a keresztény férj viszont goromba, káromkodós, szeret éjtszakázni és iszik. Nem mind, de a legtöbb. A keresztény asszony ezzel szemben otthonülő, takarékos, dolgos és nem puccos. Ez így van, ehhez maga még nagyon fiatal. Végeredmény: Ghyssa nem magának való sem gazdagon, sem szegényen. Igaz, Spiegler? — És odaintette az orvost, aki most ért fel és kutatva nézett körül.

— Tessék? Kezeit csókolom, jóestét kívánok.

Salgó Bella szerette az ilyen bizarr szembesítéseket és jottányit sem jött ki a sodrából.

— Azt magyarázom — mondta elképesztő nyugalommal —, hogy Króhn Ghyssa nem párti Joó Áronnak. Nem neki való feleség, igaz? Spiegler kimeresztette a szemét és akadozva mondta:

— Hát ami azt illeti, ugyebár... hehehe... az ember nem tudja ugyebár, ilyesmibe nehéz...

— Egyáltalán nem nehéz, majd én megmagyarázom. A helyzet az, hogy...

Landauerék jöttek és Spiegler felhasználta az alkalmat.

— Ó, bocsánat, pardon... Jóestét kívánok, Arnold bácsi.

Salgó Bella utána legyintett.

— Csak vigyétek, Arnold bácsi!... ezt jó tudni. A múlt héten a Kardossék zsúriján még vezérigazgató úr volt, Arnold bácsi...

— Bella! Bella, gyere csak kérlek, nézd ki van itt.

Az anyja szólította a kövér leányt, egy szintén kövér és ravasz, nem nagyon idős asszony s egy drabális vastag fiatalembert fogott karon.

— Nézd csak, az Ödön...

— Pardon! — Salgó Bella otthagya Áront és most már négyen állottak a sarokban. Salgó, még hatalmasabb és vastagabb, mint a felesége, az asszony, a leánya és a jóltáplált Ödön.

És mindannyian boldogok és kövérek voltak. Áron nézte őket.

— Szép család, mi? — Ghyssa surrant melléje —, megvan egy tonna a négy darab — s összemosolyogtak — jöjjön — s kicsit karonfogta —, menjünk az ebédlőbe. Együtt vagyunk. Rögtön vacsorázunk, már terelem a társaságot. Én vagyok a puli — s halkan vakkantott vagy kettőt a fiú fülébe. Olyan jókedvű volt, hogy minden porcikája külön kacagott.

Ez a nagy jókedv átragadt Áronra is s hogy bent ültek az asztalnál egymás mellett, sűrűn koccintgatott a leánnyal s ujjongani szeretett volna örömeiben.

Ghyssa ragyogott. Az asztal innenső felét ő tartotta szóval. S Áron néha elkapta az öreg Króhn pillantását. Úgy nézett a leányára,

mintha aranyból lenne. Króhn mama aggódó boldogsággal ült az asztalfőn.

— Nézze — súgta Ghyssza — nézze azt a két kövért, mindakettő félig lelóg a székről, ezek alig beszélnek. Esznek, esznek és megint esznek, de azért nagyon boldogok.

— És Spiegler, hogy igyekszik, de a leány hűvös és kimért. Hát ez már elintézett ügy. Ezekből is pár lesz húsvétra, Isten és ember előtt. Aztán itt ülünk mi... nem tudom, azt hiszem maga is, de én majd felrobbanok a boldogságtól. Igyunk — koccintottak —, tudja mit? — s csillogott a szeme — itt most gyorsan, egy pillanatra, tegeződjünk össze... — Áron már a pohár után nyúlt és az öröm úgy lüktetett a homloka alatt, hogy szinte szétvetette. — Jaj, ne olyan gyorsan, mert látják, hogy folyton iszunk. Előbb kicsit beszéljünk közömbösen... dinom-dánom, lári-fári, potyka bácsi, potyka néni — kuncogva s komoly képpel duruzsolt a leány — na most!

Fogták a poharat.

— Szervusz — és Áron szíve majd kicsordult. — Szervusz te, te... aztán... aztán — súgta Ghyssza s a pohár reszketett a kezében a kacagástól — aztán nappal ne tegezz! Ne éljen vissza vele, ez csak épen egy percre szólt, erre a percre... nagyszerű! ezek itt össze-vissza galagolyolnak jobbra-balra és nem tudják, hogy miket csinálunk! Tessék?

Gelb Ödön hajolt feléjük.

— Ezt maguknak is muszáj meghallgatni — és rettentően nevetett —, nahát — s maga elé csapkodott — ezen muszáj röhögni... hahaha... — a szalvétával törölte magát — höhöhö... — örült röhej! Mesélem a Bellának, még az ősszel... Manchester és Liverpool között... egy angollal, tudja... a branschból, hahaha... höhöhö... — s elnevette az egészét.

— Hallatlan — mondta Ghyssza —, ez nagyon érdekes — mondja csak még egyszer.

Gelb Ödön belefogott nagy örömmel.

— Óriási! Meg kell pukkadni... az ősszel... Manchester és Liverpool között, az expresszen, egy angol... hahaha...

Elmondta elejétől végig, akkor Ghyssza megkérte.

— Ugyan mondja el még egyszer, hiszen ez nagyszerű.

És Gelb Ödön harmadszor is belekezdett.

— Tudja... tavaly Manchesterből... hát egy angol... koloszszális, hahaha... höhöhö...

Ghyssza most egészen feléje fordult.

— El tudná mondani ugyanezt visszafelé?

Gelb Ödön eltátotta a száját, aztán irtózatos bruhahaha esett ki belőle.

— Ja? Nagyszerű, ismerem ezt a trükköt, ismerem ezt, koloszszális... hogy végigmondani a palival, nagyszerű... háromszor végigmondani, akkor azt mondani, mondja el visszafelé. Gerzson, hallgasd

csak — átkiáltott a másik oldalra —, hallgassanak csak ide, mondom a Ghysszának ezt a dolgot . . . piramidális! Hogy még az ősszel, hogy megyek Liverpoolba, kérlek, az expresszen egy angol, hahaha . . . hogy azt mondja a kalauznak . . . mire a kalauz . . . nahát, kérlek, elmondhatja háromszor, akkor azt mondja — s mesélte az egészet elejétől végig, a padló remegett, úgy mulatott.

Ghyssza beváltotta a szavát és szinte egész este együtt maradtak. Vacsora után, hogy a társaság széteszlott, a szomszédos nagy szobába húzódtak, ahol a zongora is állott s amelyet Króhn Náthán szeretett zeneteremnek nevezni. A zongorát állandóan verte valaki, kétszer-háromszor Áront is odaültették, de hamar felváltották. Ott ültek és el voltak foglalva egymással. Ghyssza néha felugrott és körülszaladgálta a vendégeket.

— Megyek — mondta s kedves volt, ahogy komolyra szedte az arcát —, megyek, teljesítem a házikisasszonyi kötelességemet.

— Nna — jött is perc mulva —, forgalomba hoztam magam. Mindenki látott. Hát hol is hagytuk el? Szóval, Koncz Elek elkeseredett fiú. Tudja, hogy okos gyerek lehet? És csupa szív ez a fiú, úgy érzem. Igazán, nagyon szimpatikus nekem.

Ritkán beszélt a fiúkról. Az utolsó időkben ugyan, mikor már annyira bizalmas lábon állottak, hogy a napok apró eseményei jóformán ott bonyolódtak le egymás szeme előtt s elkerülhetetlenné vált meg nem ismerkedni, így messziről, egymás távolibb környezetével is, beszélt néha róluk s Ghyssza nagyjából ismerte életüket, reménytelenségüket és legalább a nevüket.

— És mondja — kérdezte egyszer —, de igazán mondja, nőügyekkel hogy állanak ezek a fiúk? Szerelmileg? Például az a Koncz Elek kinek udvarol?

Igazán nem tudta Áron. Ő maga is meghökkent, vajjon tényleg szerelmes volna Elek valakibe, van valakije? Sose hallott róla. Se komolyan, se, hogy ugratnák vele a fiúk.

Máskor meg azt kérdezte hirtelen.

— Ezek persze mind vad antiszemiták!

— Ó, dehogyan — s Áron zavartan nevetett.

— Nana, de azért szidogatják a zsidót, úgy egymásközt, mi?

— Hát . . .

— Hát persze. Igazuk is van, mi? Hát persze, hogy igazuk van — ezt egészen őszintén mondta —, nem is a zsidót szidják szegények, hanem a pénzt. Egyszerűen a készpénzt. Na, de ne politizáljunk.

Később tánc kerekedett s akkor — Áron nem lévén táncos — elszakadtak. De Ghyssza mindig szerét ejtette, hogy oda-odasúghasson.

— Nézze csak a Gelb—Salgó kettőst. A Beketowban láttam egyszer effélet.

Igy jött el rendre az éjfél és hogy a villanyok elaludtak, egy gyakorlott hang rikoltott végig a termeken.

— Szabad a csóóók!

Kohányi Gerzson volt, aki kiáltott. De Ernesztin néni mellett érte utól az újesztendő és ezen nevetni kellett.

Ahogy sötét lett, Áron kis mozdulatot tett a leány felé. Egész közel voltak, a válluk és a karjuk összeért. Amikor a villany felgyúlt, szembefordultak, mindakettőnek égett az arca.

— Látja — mondta csöndesen Ghysza —, ez nagyon jó. Ez a . . . ez a . . . Mert tudja, nagyon közönséges és csúnya dolog lett volna, ha most itt megcsókoljuk egymást, igaz?

— Igaz . . . — Érezte, hogy igaz, de férfi volt, kicsit bánta már, hogy nem tette meg mégis.

Az éjtszaka folyamán, hajnal felé Kohányi Gerzsonnak lovagias ügye is akadt. A legjobb barátságban karonfogva mentek le a büffébe Gelb Ödönnel, ahol két fekete kávé között Kohányi Gerzson bizonyos hölgyről indiszkrét nyilatkozatot tett Gelb Ödönnek. Gelb Ödön viszont az illető hölgyről, amint később kiderült, becsmérőleg nyilatkozott. Az ügy többi része már hangosan bonyolódott le.

Kohányi Gerzson két lépést tett hátrafelé, kihúzta magát és azt mondta:

— Uram! Vegye tudomásul, hogy ezért felelősségre vonom.

Gelb Ödön egy pohárka likőr után nyúlt.

— Ne magázz, te marha — mondta roppant nyugalommal —, ismerlek almafa korodból — és kiitta a likört.

Kohányi Gerzson a nyakáig elvörösödött és egy fokkal feljebb rikácsolta:

— Uram! Vegye tudomásul, hogy megvetem önt!

Gelb Ödön az aprósütemények között kotorászott és félvállról vetette oda:

— Kint vagyok az összeurópai vizekből.

— De uram!

— Mit, de uram? Ez nem egy színpad és mindenki tudja, hogy te nem vagy egy márki és én se vagyok egy márki.

Kohányi Gerzson pillanatra kiesett a lovagias hangból és őszinte méreggel kiáltotta:

— Pofon ütlek!

Gelb Ödön bólintott.

— Jó, hogy szólsz. Már itt se vagyok. — És megfordult, hogy odébb menjen.

Ekkorra már egész gyűrű vette őket körül és Kohányit lefogták. Gelb Ödön visszafordult és kedves mosollyal azt mondta:

— Eresszék csak el. Nem gondolja ő azt komolyan.

Króhn Náthán is ott termett és nem tudta hirtelen, mit tegyen. Kohányi tetszett neki és, ó Istenem, végre is lovagias ügy a Króhn-villában, hiszen ez nagyszerű! De mégis csak — kellemetlen.

— Ne bomoljatok, gyerekek, ne bomoljatok. Csak nem rontjátok

el ezt a nagyszerű hangulatot. Csillapodjon Kohányi úr, csillapodjon. Nem kell mindjárt vérre menni . . .

Kohányi azonban nem csillapodott.

— Köszönöm, Króhn úr — mondta abszolút hidegvérrel —, majd elintéztem a dolgot és bocsánatát kérem, hogy úri házában kénytelen voltam leinteni ezt a fiatalembert. Tisztelettel bocsánatot kérek!

A dolog már végigszaladt a vendégseregen. Akik lent voltak, felfelé siettek, hogy elmondják, akik fent voltak, lefelé szaladtak, hogy még lássanak valamit. De már csak a finálét láthatták, amelyet Kohányi Gerzson produkált, igen sikerülten. Egy percig komoran és összefont karokkal állt a büffé előtt, aztán maga után intette a két híres krakéler Grünhut fiút és eltűntek a kártyaszobában.

Gelb Ödön nem intett maga után senkit, sőt a karját sem fonta össze. Nagyon jó kedve volt és falrengető vidámsággal mesélte boldog boldogtalannak.

— Nahát, ez az állat . . . barátom! nekem jön mesélni, hogy . . . mondom neki, hogy . . . erre megmérgeződik, képzeld . . . hát mindenki tudja a Pirkauer szobaleányról, hogy . . . hát mit ugrál, nézz oda! Uram! azt mondja nekem, Uram! Gelb Ödönnek, a kövér Gelbnek, hát nem hülye? Hát mi vagyok én, keresztes vitéz? Nagyszerű.

A lovagias ügy szele végigborzongott a házon és kellemes izgalomban tartotta a társaságot egész éjtszaka. Salgó Bella maga is kijött a sodrából és Gelb Ödön jelenlétében odanyilatkozott, hogy a párbaj ugyan avult és barbár dolog, de adott esetben nem lehet kitérni előle. Ha muszáj, muszáj. Vannak esetek, melyekre a bíróság előtt nincs kádencia és az ember maga kénytelen a becsületét megreperálni. — Mindez Gelb Ödönt kínosan érintette s Salgó papa és Salgó mama csitították a leányukat.

— De Bella — mondta Salgó papa —, képzeld, hogy én akkor a Grünnel megverekszem, képzeld csak el.

Félóra mulva Kohányi és a két Grünhut előkerültek a kártyaszobából. Hüvösek és szigorúak voltak.

— Gelbnek kell eltávoznia — mondta a nagyobbik Grünhut egy érdeklődőnek. — Megállapítottuk. Felünk kijelentette, hogy felelősségre vonja, kijelentette továbbá, hogy megveti és tetteleg megfenyegette, ami bizonyos körülmények között már tettelegességet jelent, ha maga a sértés, tekintettel a tettelegesség ténylegesen való meg nem történésére, nem éri el pontosan a harmadik fokot, de túl van a másodikon.

— Hogy érti, kérem szépen, ezeket a fokozatokat? — Cvikkeres emberke volt az illető, kis légybajusszal az orra alatt, izgékony, cégvezető az egyik Kaub-érdekeltségénél.

Grünhut végignézte, érdemes egy ilyennek magyarázni?

— Kérem — mondta —, figyeljen ide.

— Csupa fül vagyok.

— A Clair-kódex II-ik fejezet, A sértés és annak nemeiről, a nyol-

cadik paragrafus azt mondja, vigyázzon, szószerint idézem: Minden szó, írás, rajz, szándékos mozdulat vagy ütés, mely a társadalmi életben egymás iránt kötelező gyöngédséget, az önérzetet vagy a becsületet támadja: sértést képez. Érti?

A cvikkeres bólintott.

— Képez, igen.

— Na már most a kilencedik paragrafus szerint: A sértés árnyalatai és fokozatai — figyelje csak — árnyalatai és fokozatai végtelenül sokfélék. Lovagias felfogás szerint azonban a sértésnek háromféle nemét szokás megkülönböztetni, úgymint: *a)* az egyszerű sértést, *b)* a gyalázást, *c)* a tetteges bántalmazást. Na már most — a cvikkeres sűrűn pislogott — már most a tizedik paragrafus függeléke szerint súlyos eset az is, ha valamelyik fél — mint esetünkben is — a közbotrány elkerülése végett nem követ el tettegességet, hanem csak azt mondja: — a Grünhut gyerek kihúzta magát és élesen az orrából intonálta —: Uram! tekintse magát arculütöttnek! — a cvikkeres csillogó szemmel figyelte. — Érti? Na. Egy francia nemesekből álló becsületbírótság ítélete szerint ez a szóbeli arculütés nem egyenlő értékű ugyan a tényleges arculütéssel, hanem azért rokontermészetű azzal s mint enyhébb természetű tettegesség bírálendő el. Figyeli? Hát azért mondtam: tettegesség, de enyhébb értelmű, vagyis nem esik pontosan a harmadik fokozat alá, de túl van a másodikon.

Mikor Grünhut kicsit elhallgatott, a cvikkeres kiesett a lovagiaság búvköréből, megtörölte a cvikkerjét és tárgyilagos bizalmassággal azt mondta:

— Na jó, nézze, de muszáj azért két zsidó gyereknek így...

A Grünhut felkapta a fejét, sarkonfordult — pardon! — és otthagytá. A bátyjához csatlakozott, aki egy nagy társaság közepén magyarázta.

— Segédek, vagy tanuk nem lehetnek: *a)* akik ugyanazon ügyben akár mint sértők, akár mint sértettek érdekelve vannak, *b)* akikről köztudomású, hogy a párbajszabályokat és a párbajfeltételeket egyízben már megsértették, *c)* akikről köztudomású, hogy mint segédek vagy tanuk a párbajszabályok és párbajfeltételek megsértésében egyízben már részt vettek, illetőleg azt tudva jóváhagyták, *d)* akikről köztudomású, hogy a becsülettel össze nem egyeztethető cselekményt követtek el és ezért vád alatt állanak, vagy el voltak ítélve. Ez elég világos, nem?

Mindenki elismerte, hogy ez világos. Egy kis kopasz úr, a kandallónak dőlve, hangosan pattogott.

— Az amerikai párbaj, az kérem nem párbaj, az disznóság. Disznó gyávaság. Becsületes és lovagias társadalom ezt a párbajt el nem fogadhatja.

Valaki közbeszólt.

— Hergsell elfogadja.

— Hergsell — pattogott a kopasz —, Hergsell lehet, hogy elfo-

gadja. Tessék megnézni a Clairban! Én ismerem a franciákat, olaszokat, angolokat, németeket, átnéztem Chateauvillard-t, Du Verger de Saint Thomas-t, báró Chappeut, Bolgárt, Clairt, Kufahl—Schmied—Kovarczikot, nem fogadják el. Csak az egy Hergsell, hát le van szavazva. Az amerikai párbaj le van szavazva.

Kohányi Gerzsont egy csomó leány állta körül. Élükön Pirkauer Elza rajongott leplezetlenül. Kohányi sűrűn cigarettázott és lekötelezően kedves volt. Az ügyről magáról, mint illik, szóval sem tett említést. Híres párbajokról beszélt, pisztoly- és vitórügyekről, kombinált verekedésekről, halálesetekről.

Pirkauer Elza majdnem rálépett a saját alsó ajkára, úgy hallgatta. Később Ernesztin néni intette magához és szemrehányásokat tett neki.

— Istennek nem tetsző dolgot művel az — mondta — és a vallás tételeinek ellene szegül, aki embertársának életére tör.

De Kohányi Gerzson nem ijedt meg. Ez szakmája volt, ebben otthon érezte magát és mindenre tudott válaszolni.

— Bocsánatot kérek — magyarázta hévvel —, a ravennai zsinat, ha jól tudom, 967-ben megengedte a párbajt, sőt Loyolai Szent Ignác maga is párbajra kényszerített egy mórt, vallási kérdésből kifolyólag, igen kérem és Conrád császár például, külön pátenssel adott engedélyt Péter navarrai püspöknek, hogy vívhasson. Jean D'Arcról nem is beszélve kérem, hiszen párbajban megsebesítette Montmorency herceget, kérem tisztelettel.

— Rettentő intelligens ez a Kohányi — mondta Spiegler és kicsit irigyelte a mai estéért.

A kis kopasz, aki az amerikai párbaj ellen foglalt állást, két-három embernek megsúgta, hogy Kohányi még sosem verekedett. Egyszer egy bakaönkéntes az Abbazia-kávéház előtt nyakonverte és lemarházta, de Kohányi később azt mondta, hogy csak vicc volt, az önkéntes neki jóbarátja, sőt rokona az anyja révén, szinte unokatestvére.

Három embert hagyott teljesen hidegen a Kohányi—Gelb-ügy. Az egyik maga Gelb Ödön volt, akinek eszébe sem jutott, hogy ő sértett fél, akinek távoznia kell. Nagyon jól mulatott, evett, ivott, táncolt, kártyázott és vicceket mesélt.

A másik két ember egymással volt elfoglalva: Ghyssza és Áron. Hajnal felé, mikor már oszlani kezdett a társaság, úgy ültek a zongoraszoza sarkában, mintha rajtuk kívül senki nem lenne az egész házban, az egész utcában, az egész városban. Már megbeszéltek mindent, elmondtak mindent, hosszú idők felgyülemlett restanciáját öntötte ki Joó Áron frissen és forrón s a leány magához vette az elmondottakat — nagy nyilatkozásokat s apró, kedves csecsebecséseket — magába zárta, eltette és hálás volt s Áron hálás volt ezért a háláért. Sokáig ültek így, már majdnem mindenki elment, Ghyssza egy mozdulattal félre libbentette a függönyt s kinéztek. Kint szépen, csendesesen, egyenletesen hulldogált a hó s egyszerre mosolyodtak el.

— Színpadon szokott ilyen szépen esni, nem is tudtam eddig, hogy tényleg van ilyen szép hóesés.

Az utca végén egy pont indult el és lassan jött előre, előre a fehérsegen, aztán még egy s még egy. Három. Libasorban egymástól kicsit oldalt jöttek közelebb, közelebb . . . már ki lehetett venni . . . separtek. Egy negyedik is bekanyarodott most, lapáttal.

— És még sok minden szép van — mondta Áron s olyan halkán beszéltek, hogy máskor talán nem is hallani az ilyent, csak ilyenkor — még sok minden szép van . . .

— Meglátjuk-e mi azt? — s lehajtotta a fejét a leány, odamosolygott szomorkásan.

— Meg — mondta Áron —, hogyne látnók.

— Együtt?

— Együtt!

A vállát ölelte át, a leány odabújt, odasimogatta magát s szép, hosszú, forró csókot cseréltek, a függöny összecsapódott.

— Ghyssza! — kiáltotta valahol Króhnné — Ghyssza! Pirkauerék búcsúznak.

— Megyek! Maradjon itt — súgta —, majd egyedül menjen, azt akarom, hogy egyedül menjen — s elszaladt.

A fiú széthúzta a függönyt, kinézett a hóesésbe. A négy ember jött, tipegve sorban . . . egy-egy lépéssel tologatva odébb magukat, a bokáig érő puhaságban . . . s a Pirkauerék autója töfögött a ház előtt.

Ghyssza jött vissza.

— Na menjen, most menjen maga is . . . lekísérem . . . aztán visszaszaladok és ideállok ebbe a sarokba és integetek . . . maga nézzen fel és intsen vissza . . . itt állok majd . . . na ne . . . menjen szépen.

Króhnné jött be s Króhn. Szívélyesen búcsúztak.

— Boldog újévet, boldog újévet, Ernesztin néni már visszavonult, átadjuk, köszönjük, jóéjtszakát. — A lépcsőig kísérték. Ghyssza még lement pár fokot . . .

— Jó éjtszakát — súgta — intsen vissza . . . a sarokban állok . . . jó éjt, jó éjt — s gyönyörű volt.

Míg a kabátját, holmiját vette s végigment az úton a kapuig, ó, hogy ujjongott magában, Istenem . . . hát így, ilyenformán kitolódnak a dátumok, amit karácsonyra várt, megkapta Szilveszterre, mikor már nem is remélte . . . így válnak be az előérzetek! Így lehet hinni az előérzeteknek . . . — s örült az egész kis játéknak, az integetésnek, hogy a leány fent várja az ablakban . . . de jó, de édes, de drága . . . hogy ez a leány, ez a cinikus, fölényes kis gazember, ilyen kedves lett, ilyen jó lett, ilyen gyerekes lett igazán, ezzel az integetéssel . . .

Kilépett a kapun . . . a négy pont már ott mozgott a ház előtt . . . előtte az első s végén utána a másik kettő, a negyedik odébb egy kupac oldalát tapogatta a lapáttal . . . Az első előtte, hosszú csontos ember . . . zsákban a lába . . . zsákronggyal bepólyázva, spárgával a nadrágja szá-

rához kötve ... csikos nadrágjához ... ott előtte ... Felnézett! Antal tanár úr! ... Antal János tanár úr ... s a szíve a torkába szaladt. Antal tanár úr ... s lekapta a kalapját ... valamit mondott. Az ember bólintott s odamordult valamit.

— Tanár úr, kérem ... tanár úr ...

Az ember megállott, szakállas volt és a szeme vérekes a hüléstől s mélyen ült és körülötte duzzadt volt az arca. Nézte őt egy percig.

— Joó Áron vagy — mondta — kicsit találgatva, majd biztosan — a szentmihályi Joó fia.

— Igenis kérem ... — s hideg szaladt a hátán végig ... az ablakban ott áll a leány, kedves leány, aranyos, okos, édes az ablakban ... a sarokban. — Mi-mit tetszik csinálni? ...

Az ember roppant nyugodtan mondta s csépp humorral.

— Kaszálók, fiam — s a mozdulatot mutatta — kaszálom a pesti réteket ...

Tényleg szerette az effélet Antal János tanár úr; kis háza volt neki, gyümölcsöse, Áron ott látta ezt a mozdulatot tőle, hogyne ... kaszálni szokott Antal János tanár úr ... széles szalmakalap a fején, surc a hasán ... kaszálni ...

— Kaszálni tetszik ...

— Igen, fiam. Pesti füvet ... ezt a kis vékony havat, villanyosjegyet, újságpapírt, bazárstancilít ... kaszálók — köhögött — szép nagy kazlakat rakunk belőle s elfuvarozzuk a Dunába. Hát te?

... A dolgozatokért ment akkor, egyszer ... egy reggelen ... mert Csorvássy Pista beteg lett, izent az öccsével, hogy ő menjen be a dolgozatokért ... és ott állott akkor a tanári szoba előtt és belesett a kulcslyukon ... be a tanáriba, én Istenem! De nem sokat látott, csak egy hátat. A Boli hátát ... a német tanárt csúfolták így. Boli állott háttal az ajtónak és magyarázott valamit ... Aztán akkoráskát kopogott, mint egy hangya ... csöppecskét ... — Tanár úr, kérem, Csorvássy beteg és izent, hogy jöjjenek a dolgozatokért ... Van így az ember, hogy pillanat alatt órákon, napokon, éveken végigszáguld, vissza ... — A dolgozatokért. Nesze, fiam, elbírod? Add csak oda a feleségemnek — mondta Antal János tanár úr, kicsit összehúzta a szemét, ellenzőt is csinált a tenyeréből s elnézett ki az ablakon — az esernyőmet is kérd el, gondolom, eső lesz, de vigyázz rá, te, oda ne csapkodd a kerítésekhez ... — Igenis, jónapot kívánok — s kihátrált. Tán öt éve egyszer valamiért bement a tanáriba — ó, nagy fiú volt már akkor, gavallér — valami másolatért. De furcsa volt ... a szolga intett — tessék bemenni — megijedt. Hát, Istenem, már úgy megöregedett, hogy csak így, így be szabad ide ... a tanáriba — s bent tanárok ültek sorban, vagy öten, olvastak, noteszekben lapoztak, tanári noteszekben, dolgozatokat javítottak ... a falon szerte elhalt tanárok arcképei, szépek, komolyak, bajszosak, még szakállasok is ... milyen nyugodtak voltak. Antal tanár úr is milyen erős, méltósággal teljes volt a tanáriban, ahogy ült,

fekete könyöklőt viselt klottból, mert nagyon vigyázott a holmijára, de aztán olyan is volt mindig, mintha skatulyából húzták volna ki ...

— Én, tanár úr, kérem ... én itt vagyok már régen ... tanulok ...

— Megélsz?

— Zongoraleckéket adok ...

... Hát akkor meg, azzal a gummival. Mikor a kályhára tette. A radirt ... jaj, de bűdös lett ... azt mondta akkor Antal tanár úr — én nem bánom, ha tréfáltok, mert az a jó vér jele, de legalább találjatok ki ujat, ezt már harminc éve ismerem, ezt a bűzt ... ezen nevettek, de köhögött Antal tanár úr s még azt mondta — különben is, legalább velem ezt ne csináljátok, mert én az órát úgyis megtartom, ha bűdösség is van, de tudjátok, hogy rossz a tüdőm, hát okosabb tréfákat is csinálhatnátok. Egyébként, ki volt? Nem felelt senki. Ki volt? — kérdezte még egyszer — nem büntetem meg, szavamra mondom, de jelentkezzék, ki volt? Most szerette volna mondani, valahogy most ... — tanár úr, kérem, ne tessék haragudni, én voltam akkor azzal a radirral ... én tettem a kályhára ... bocsánatot kérek — de elfulladt és a kezére nézett Antal Jánosnak, ahogy fogta a seprűt, cérnakesztyűje volt Antal Jánosnak és a kesztyű ujjai rongyosak voltak, koszlottak s a cafatokból pirosra dagadtan állott ki az ujjahegye ... És a leány ott fent a sarokban ... a sarokban, a zongorával szemben, a függöny mögött! S merevnek érezte a testét, ahogy ott állott ...

A többiek is odajöttek. A lapátos beérte őket. Pipát vett elő ... Szemben egy hirdetési oszlop állott, arra bámult a fiú, egy vörös plakátra. A vörös plakáton fekete néger táncolt, hatalmas vigyorral s fehér betűk ugráltak körülötte, szikrázó fehér betűk, mint kis villanylámpások, szerte a feje felett: Ezt mindenkinek meg kell nézni! Semmit nem látott, aki Batani Lagót nem látta! — Ő ezt már látta valahol, ezt a négert, igen, emlékszik, látta.

— Zongoraleckéket adok, tanár úr, kérem ... — s szégyelte a kalapját, kabátját, cipőjét, kesztyűjét — és ide voltam híva Szilveszterre — igazolta magát — egy tanítványomékhöz voltam híva ... zongorázni ... — és lesütötte a szemét: hazudott! És ekkor a zsákrongyokat látta a foszlott zsakett nadrágra spárgázva és ismét felnézett s akkor veres szemét látta, dagadt két szemét ... és a négerre nézett megint.

— Na, gyerünk, tanár úr — mondta a lapátos, úgy látszik, vezető — rövid az éccaka — s viccesen — mulatni kell.

Antal János kezét nyujtott.

— Isten megáldjon, fiam. — Áron lekapta a kesztyűjét, vörös lett az igyekezettől. — Ha fel akarsz keresni, gyere. Elbeszélgetünk. Ird fel a címemet — mondta.

— Köszönöm szépen ... nem felejttem el ... észben tartom. Fel fogom keresni, tanár úr, kérem ... jó éjtszakát kívánok.

... S hogy odább ment, az agyát égette az Antal János két szeme ... és épen Szilveszter hajnalán, hogy így ... itt ... ilyen poentirozottan ...

ilyen, ilyen durván... most... — az oszlop alatt állott meg s megfordult. A vörös néger alatt állott... Azok már odébb léptek... egy-egy cösszanással lépegettek előbbre s kaszáltak maguk előtt... kaszáltak... Áron felnézett az ablakra, oda, ahol... ott a sarokban... Sötét volt s a függöny meg se moccan.

(Folyt. köv).

Török Sándor.

A FA TISZTA!

Parasztleány volt. Nálunk szolgált.
Tudta mindig a dolgát.
Reggel korán tüzet rakott
s a sárgasörényű tűz
úgy ropogtatta bent a fát,
mint nyugtalan paripa az abrakot.
Egyszer megálltam az előszobában
s majd leesett az állam:
a gyújtó nem a padlóra
volt leszórva,
hanem ott hevert — mint májusi lomb! —
az asztalon.
Tíz-tizenkét fehér fadarab, —
ereztek vékony fonalak,
átfutották keresztül-kasul...
S én néztem a rajzot hangtalanul
s míg néztem hangtalan a rajzot,
ereimben a Nap tüze viharzott,
mely már csak távoli rege,
mert mindent, mindent a hó fed
s a hó alatt
a tünt tavasz hideg kísértete!
S az abroszon most itt hever
a nyár, a nyár, mint szent kehely,
melynek nektárja tűzpatak!
Üdvözlég, régi sugarak!
— Míg így rabul ejtett egy vad szomj,
arra libegett a leány
s azt hitte, hogy az abroszért haragszom.
A fát karjára szedte,
lassan a földre tette
s csak ezt suttogta engesztelve vissza:
«A fa tiszta!»

(Debrecen.)

Gulyás Pál.